

Министерство просвещения Российской Федерации
федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования
«Чеченский государственный педагогический университет»

УТВЕРЖДЕНА
Предметно-цикловой комиссией
протокол № 78 от «28» 08 2021г.

Директор колледжа
Г.М. Джамаудинова

4

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА ДИСЦИПЛИНЫ
ЧЕЧЕНСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА

44.02.02 Преподавание в начальных классах

Среднее профессиональное образование

«Учитель начальных классов»

Форма обучения – очная, очно-заочная

Грозный - 2021

1. Цель освоения дисциплины

Повышение уровня практического владения современным чеченским литературным языком у студентов в разных сферах функционирования чеченского языка, в его письменной и устной разновидностях.

Место дисциплины в структуре ОПОП ВО Дисциплина «Чеченский язык» ФТД.В.03 является факультативной дисциплиной.

2. Место дисциплины в учебном плане. Дисциплина относится к факультативной части ФТД.В.1, читается в 1-ом семестре.

Учебная дисциплина «Чеченский язык» ориентирует на следующие виды профессиональной деятельности бакалавра:

- психолого-педагогическое сопровождение общего, дополнительного и профессионального образования;
- социально-педагогическая деятельность; Курс «Чеченский язык» устанавливает связи с другими дисциплинами, такими как «Педагогика».

3. Формируемые компетенции: Процесс изучения дисциплины направлен на формирование следующих компетенций:

- способностью к коммуникации в устной и письменной формах на русском и иностранном языках для решения задач межличностного и межкультурного взаимодействия (ОК-4);
- владением основами профессиональной этики и речевой культуры (ОПК-5);

4. Знания, умения, навыки, получаемые в результате освоения дисциплины. В результате изучения дисциплины студент должен:

знать:

- основные составляющие чеченского языка устной и письменной речи;
- нормативные, коммуникативные, этические аспекты устной и письменной речи;
- ценности и нормы чеченского языка как части культуры личности педагога;

уметь:

- пользоваться чеченским языком как средством общения, как социокультурной ценностью;
- выбирать на чеченском языке необходимые вербальные и невербальные средства общения для решения стандартных задач делового общения;
- демонстрировать этически корректное поведение на чеченском языке при межличностном взаимодействии;
- применять устные и письменные способы выражения смыслов, содержания, идей в соответствии с нормами чеченского языка.

владеть:

- навыками использования чеченского языка как средства общения и способа транслирования ценностного и патриотического отношения к своему государству;
- способностью выбирать на чеченском языке коммуникативно приемлемые стили профессионального общения, вербальные и невербальные средства взаимодействия;
- навыками речевой культуры.

5. Объем дисциплины и виды учебной работы (очно)

Вид учебной работы	Семестры				Всего часов/з.е.
	1	2	3	4	
Аудиторные занятия (всего)	36				36/1
В том числе:					
Лекции	18				18/0,5
Практические занятия	18				18/0,5
Лабораторные работы (ЛР)					
Самостоятельная работа (всего)	22				22/0,61
В том числе:					
Темы для самостоятельного изучения					
Вид промежуточной аттестации	зачет				2/0,05
Общая трудоемкость дисциплины Час.	58				60/1,6
Зач. ед.					

5.1 Объем дисциплины и виды учебной работы (заочно)

Вид учебной работы	Семестры				Всего часов/з.е.
	1	2	3	4	
Аудиторные занятия (всего)	16				16/0,44
В том числе:					
Лекции	8				8/0,22
Практические занятия	8				8/0,22
Лабораторные работы (ЛР)					
Самостоятельная работа (всего)	12				12/0,33
В том числе:					
Темы для самостоятельного изучения					
Вид промежуточной аттестации	зачет				2/0,05
Общая трудоемкость дисциплины Час.	28				30/0,83
Зач. ед.					

6. Структура и содержание дисциплины

6.1. Структура дисциплины

Общая трудоемкость дисциплины составляет 2,5 зачетных единицы, 90 часа.

а) Очная форма обучения (таблица 2)

аудиторные занятия - 36ч. (18-лекции, 18 -практические), самостоятельная работа - 22ч., зачет - 2ч.

Таблица 2. Структура дисциплины для очной формы обучения

Раздел	Наименование раздела дисциплины	Виды учебной работы, включая самостоятельную работу студентов и трудоемкость (в часах)				
		Итого	Лек	Сем/п рак	Лаб. зан	СРС
1	<p>Раздел 1. Нохчийн меттан фонетика. Тема 1. Нохчийн меттан фонетика. Аьзнийн колладамар. Мукъа а, мукъаза а аьзнаш. Шала мукъаза аьзнаш, церан нийсаяздар Шалха элпаш, уьш нийсаяздар Ши аз билгалдеш долу элпаш (я, яь, ю, юь, е, ё), церан нийсаяздар Къасторан хьаьркаш ь, ь, церан нийсаяздар Дифтонгаш, церан нийсаяздар Деха а, доца а мукъа аьзнаш, церан нийсаяздар а.</p>	10	4	6		6
2	<p>Раздел 2. Лексика а, фразеологи а. Тема 1. Лексиках кхетор. Дешан маь!на. Синонимаш, омонимаш, антонимаш. Нохчийн меттан дешнаш, т!еэцна дешнаш; Ширделла дешнаш, керла дешнаш Терминаш. Книжни лексика; ^лманна лерина лексика; Ша-къаьстина йолу лексика; Дог-ойла гЫтторан лексика; Т^ман лексика. Дешнийн кальканаш. Диалектизмаш. Нохчийн меттан лексикан коьрта башхаллаш а, ткэцна дешнаш а.</p>	8	4	4		6
3	<p>Раздел 3. Дешан х1оттам. Тема1. Дешан хеттам. Дошкхолладамар Дешнийн лард, чакхе, дешхьалхе, орам, суффикс, лард Схьадовлаза а, схьадевлла а дешнаш Дош кхолладамаран морфологически а морфологически боцу а некъаш.</p>	8	4	4		4
4	<p>Раздел 4. Къамелан дакъош. Ц1ердош. Ц1ердешнийн маь!а а, церан тайпанаш а; Юкъара а, долахь а ц!ердешнаш; Ц1ердешнийн терахь; Ц1ердешнийн грамматически классаш; Ц1ердешнийн дожарш а, легарш а Ц1ердешнийн кхолладамар Ц1ердешнийн нийсаяздар. Билгалдош. Билгалдашах лаьцна кхетам балар Билгалдейшнийн тайпанаш Билгалдешнийн легарш Билгалдешнийн даржаш Билгалдешнийн кхолладамар а, нийсаяздар а. Терахьдош. Терахьдешнийн тайпанаш</p>	10	6	4		6

<p>Терахъдешнийн легар Терахъдешнийн нийсаяздар.</p> <p>Церметдош. Церметдешан тайпанаш Церметдешнийн легар Церметдешнийн нийсаяздар.</p> <p>Хандош. Хандешан форманаш: билгала кеп, билгалза кеп, масдар, причасти, деепричасти, латтаман форманаш. Нийсаяздар. Хандешнийн грамматически категореш: саттамаш, хенаш, классанийн гайтамаш, хенашца хийцадалар, кхечуьнга долуш - ца долуш хилар, терахъашца хийцадалар. Нийсаяздар. Инфинитивни, причасти, деепричасти, масдарни, латтаман форманийн карчамаш.</p> <p>Куцдош. Куцдешнийн тайпанаш Мухаллин куцдешнийн даржаш Куцдешнийн нийсаяздар.</p> <p>Гюьнан къамелан дакъош Хуттургаш, церан нийсаяздар Дакъалгаш, церан нийсаяздар ДештIаьхъенаш, церан нийсаязьяр Айдардешнаш, церан нийсаяздар Модальни дешнаш.</p>						
Итого		36	18	18		22

б) Заочная форма обучения (таблица 3)

Всего - 16ч., 4 з.е, аудиторные занятия - 16ч. (8ч. - лекции и 8ч. -семинары), самостоятельная работа - 12ч., зачет - 2ч.

Таблица 3. Структура дисциплины для заочной формы обучения

Раздел	Наименование раздела дисциплины	Виды учебной работы, включая самостоятельную работу студентов и трудоемкость (в часах/з.е.)				
		Итого	Лек	Сем/п рак	Лаб. зан	СРС
1	<p>Раздел 1. Нохчийн меттан фонетика. Тема 1. Нохчийн меттан фонетика Аьзнийн колладалар Мукъа а, мукъаза а аьзнаш. Шала мукъаза аьзнаш, церан нийсаяздар Шалха элпаш, уьш нийсаяздар Ши аз билгалдеш долу элпаш (я, яь, ю, юь, е, ё), церан нийсаяздар</p>	4	2	2		4

	Къасторан хъаьркаш ъ, ъ, церан нийсаяздар Дифтонгаш, церан нийсаязъяр Деха а, доца а мукъа аьзнаш, церан нийсаяздар а.					
2	Раздел 2. Лексика а, фразеологи а. Тема 1. Лексиках кхетор. Дешан маьлна. Синонимаш, омонимаш, антонимаш. Нохчийн меттан дешнаш, т!еэцна дешнаш; Ширделла дешнаш, керла дешнаш Терминаш.Книжни лексика; 1илманна лерина лексика; Ша-къаьстина йолу лексика; Дог-ойла г!атторан лексика; Т^ман лексика. Дешнийн кальканаш. Диалектизмаш. Нохчийн меттан лексикан коьрта башхаллаш а, ткэцна дешнаш а.	4	2	2		2
3	Раздел 3. Дешан х!оттам. Тема1. Дешан хеттам. Дошкхолладалар Дешнийн лард, чакхе, дешхьалхе, орам, суффикс, лард Схьадовлаза а, схьадевлла а дешнаш Дош кхолладаларан морфологически а морфологически боцу а некъаш.	4	2	2		2
4	Раздел 4. Къамелан дакъош. Ц!ердош. Ц!ердешнийн маьб!а а, церан тайпанаш а; Юкъара а, долахь а ц!ердешнаш; Ц!ердешнийн терахь; Ц!ердешнийн грамматически классаш; Ц!ердешнийн дожарш а, легарш а Ц!ердешнийн кхолладалар Ц!ердешнийн нийсаяздар. Билгалдош. Билгалдашах лаьцна кхетам балар Билгалдейшнийн тайпанаш Билгалдешнийн легарш Билгалдешнийн даржаш Билгалдешнийн кхолладалар а, нийсаяздар а. Терахьдош. Терахьдешнийн тайпанаш Терахьдешнийн легар Терахьдешнийн нийсаяздар. Ц!ерметдош. Ц!ерметдешан тайпанаш Ц!ерметдешнийн легар Ц!ерметдешнийн нийсаяздар. Хандош. Хандешан форманаш: билгала кеп, билгалза кеп, масдар, причасти, деепричасти, латтаман	4	2	2		4

	<p>форманаш. Нийсаяздар. Хандешнийн грамматически категореш: саттамаш, хенаш, классанийн гайтамаш, хенашца хийцадалар, кхечуьнга долуш - ца долуш хилар, терахьашца хийцадалар. Нийсаяздар. Инфинитивни, причастни, деепричастни, масдарни, латтаман форманийн карчамаш.</p> <p>Куцдош. Куцдешнийн тайпанаш Мухаллин куцдешнийн даржаш Куцдешнийн нийсаяздар.</p> <p>Гюьнан кьамелан дакьош Хуттургаш, церан нийсаяздар Дакьалгаш, церан нийсаяздар Дешт I аьхьенаш, церан нийсаязьяр Айдардешнаш, церан нийсаяздар Модальни дешнаш.</p>					
Итого		16	8	8		12

6.2. Лекционные занятия

№ п/п	№ раздела дисциплины	Наименование практических занятий	Трудоемкость (час./з.е)	
			очно	заочно
1	1	Нохчийн меттан фонетика. Аьзнийн коллададалар. Мукъа а, мукъаза а аьзнаш. Шала мукъаза аьзнаш, церан нийсаяздар	2/0,05	2/0,05
2		Шалха элпаш, уьш нийсаяздар Ши аз билгалдеш долу элпаш (я, яь, ю, юь, е, ё), церан нийсаяздар. Къасторан хьаьркаш ъ, ъ, церан нийсаяздар Дифтонгаш, церан нийсаязьяр Деха а, доца а мукъа аьзнаш, церан нийсаяздар а.	4/0,11	
3	2	Лексиках кхетор. Дешан маь!на. Синонимаш, омонимаш, антонимаш. Нохчийн меттан дешнаш, т!еэдна дешнаш; Ширделла дешнаш, керла дешнаш Терминаш. Книжни лексика; ^лманна лерина лексика; Ша-къаьстина йолу лексика; Дог-ойла гь!тторан лексика; Т^ман лексика. Дешнийн кальканаш. Диалектизмаш. Нохчийн меттан лексикан коьрта башхаллаш а, ткээдна дешнаш а.	4/0,11	2/0,05
4		Дешан хеттам. Дошкхоллададалар Дешнийн лард, чакхе, дешхьалхе, орам, суффикс, лард. Схьадовлаза а, схьадевлла а дешнаш. Дош кхоллададаларан морфологически а морфологически боцу а некъаш.	2/0,05	

5	3	Ціердешнийн маџна а, церан тайпанаш а; Юкъара а, долахъ а ціердешнаш; Ціердешнийн терахъ; Ціердешнийн грамматически классаш; Ціердешнийн дожарш а, легарш. Ціердешнийн кхолладалар Ціердешнийн нийсаяздар.	4/0,11	2/0,05
6		Билгалдашах лаьцна кхетам балар. Билгалдейшнийн тайпанаш. Билгалдешнийн легарш. Билгалдешнийн даржаш. Билгалдешнийн кхолладалар а, нийсаяздар а.	2/0,05	2/0,05
7		Терахъдешнийн тайпанаш. Терахъдешнийн легар. Терахъдешнийн нийсаяздар.Ціерметдош. Ціерметдешан тайпанаш. Ціерметдешнийн легар. Ціерметдешнийн нийсаяздар.	4/0,11	2/0,05
8		Хандешан форманаш: билгала кеп, билгалза кеп, масдар. Причасти, деепричасти, латтаман форманаш. Нийсаяздар.	2/0,05	2/0,05
9		Хандешнийн грамматически категореш: саттамаш, хенаш, классанийн гайтамаш, хенашца хийцадалар, кхечуьнга долуш - ца долуш хилар, терахъашца хийцадалар. Нийсаяздар. Инфинитивни, причастни, деепричастни, масдарни, латтаман форманийн карчамаш.	4/0,11	2/0,05
10		Куцдешнийн тайпанаш. Мухаллин куцдешнийн даржаш Куцдешнийн нийсаяздар	4/0,11	
11	4	ГІоьнан къамелан дакъош. Хуттургаш, церан нийсаяздар. Дакъалгаш, церан нийсаяздар. ДештЪьхъенаш, церан нийсаязъяр Айдардешнаш, церан нийсаяздар. Модальни дешнаш.	4/0,11	2/0,05
ВСЕГО			36	16

6.3. Практические занятия (семинары)

№ п/п	№ раздела дисциплины	Наименование практических занятий	Трудоемкость (час./з.е)	
			очно	заочно
1	1	Нохчийн меттан фонетика. Аьзнийн колладалар. Мукъа а, мукъаза а аьзнаш. Шала мукъаза аьзнаш, церан нийсаяздар	2/0,05	2/0,05
2		Шалха элпаш, уьш нийсаяздар Ши аз билгалдеш долу элпаш (я, яь, ю, юь, е, ё), церан нийсаяздар. Къасторан хъаьркаш ъ, ь, церан нийсаяздар Дифтонгаш, церан нийсаязъяр Деха а, доца а мукъа аьзнаш, церан нийсаяздар а.	4/0,11	

3	2	Лексиках кхетор. Дешан маъна. Синонимаш, омонимаш, антонимаш. Нохчийн меттан дешнаш, тӀеэцна дешнаш; Ширделла дешнаш, керла дешнаш Терминаш.Книжни лексика; Гилманна лерина лексика; Ша-къаьстина йолу лексика; Дог-ойла гӀатторан лексика; ТӀеман лексика. Дешнийн кальканаш. Диалектизмаш. Нохчийн меттан лексикан коьрта башхаллаш а, тӀеэцна дешнаш а.	4/0,11	2/0,05
4		Дешан хеттам. Дошкхолладалар Дешнийн лард, чакхе, дешхьалхе, орам, суффикс, лард. Схьадовлаза а, схьадевлла а дешнаш. Дош кхолладаларан морфологически а морфологически боцу а некъаш.	2/0,05	
5	3	ЦӀердешнийн маъна а, церан тайпанаш а; Юкъара а, долахь а цӀердешнаш; ЦӀердешнийн терахь; ЦӀердешнийн грамматически классаш; ЦӀердешнийн дожарш а, легарш. ЦӀердешнийн кхолладалар ЦӀердешнийн нийсаяздар.	4/0,11	2/0,05
6		Билгалдашах лаьцна кхетам балар. Билгалдейшнийн тайпанаш. Билгалдешнийн легарш. Билгалдешнийн даржаш. Билгалдешнийн кхолладалар а, нийсаяздар а.	2/0,05	2/0,05
7		Терахьдешнийн тайпанаш. Терахьдешнийн легар. Терахьдешнийн нийсаяздар.ЦӀерметдош. ЦӀерметдешан тайпанаш. ЦӀерметдешнийн легар. ЦӀерметдешнийн нийсаяздар.	4/0,11	2/0,05
8		Хандешан форманаш: билгала кеп, билгалза кеп, масдар. Причасти, деепричасти, латтаман форманаш. Нийсаяздар.	2/0,05	2/0,05
9		Хандешнийн грамматически категореш: саттамаш, хенаш, классанийн гайтамаш, хенашца хийцадалар, кхечуьнга долуш - ца долуш хилар, терахьашца хийцадалар. Нийсаяздар. Инфинитивни, причастни, деепричастни, масдарни, латтаман форманийн карчамаш.	4/0,11	2/0,05
10		Куцдешнийн тайпанаш. Мухаллин куцдешнийн даржаш Куцдешнийн нийсаяздар	4/0,11	
11	4	ГӀоьнан къамелан дакъош. Хуттургаш, церан нийсаяздар. Дакъалгаш, церан нийсаяздар. ДештӀаьхьенаш, церан нийсаязьяр Айдардешнаш, церан нийсаяздар. Модальни дешнаш.	4/0,11	2/0,05
ВСЕГО			36	16

6.4. Лабораторный практикум не предусмотрен

6.5. Самостоятельная работы студентов (СРС) по дисциплине

№№ п/п	Темы для самостоятельного изучения	Кол-во часов/з.е	
		очно	заочно
1	Нохчийн меттан фонетика Аьзнийн колладамар Мукъа а, мукъаза а аьзнаш. Шала мукъаза аьзнаш, церан нийсаяздар Шалха элпаш, уьш нийсаяздар Ши аз билгалдеш долу элпаш (я, яь, ю, юь, е, ё), церан нийсаяздар Къасторан хьаьркаш ь, ь, церан нийсаяздар Дифтонгаш, церан нийсаязьяр Деха а, доца а мукъа аьзнаш, церан нийсаяздар а.	4/0,11	2/0,05
2	Лексиках кхетор. Дешан маь!на. Синонимаш, омонимаш, антонимаш. Нохчийн меттан дешнаш, т!еэцна дешнаш; Ширделла дешнаш, керла дешнаш Терминаш.Книжни лексика; ^лманна лерина лексика; Ша-къаьстина йолу лексика; Дог-ойла гЫтторан лексика; Т^ман лексика. Дешнийн кальканаш. Диалектизмаш. Нохчийн меттан лексикан коьрта башхаллаш а, ткэцна дешнаш а.	2/0,05	2/0,05
3	Дешан хеттам. Дошкхолладамар Дешнийн лард, чакхе, дешхьалхе, орам, суффикс, лард Схьадовлаза а, схьадевлла а дешнаш Дош кхолладамаран морфологически а морфологически боцу а некъаш.	2/0,05	2/0,05
4	Ц!ердош. Ц!ердешнийн маьЫа а, церан тайпанаш а; Юкъара а, долахь а ц!ердешнаш; Ц!ердешнийн терахь; Ц!ердешнийн грамматически классаш; Ц!ердешнийн дожарш а, легарш а Ц!ердешнийн кхолладамар Ц!ердешнийн нийсаяздар	2/0,05	2/0,05
5	Билгалдош. Билгалдашах лаьцна кхетам балар Билгалдейшнийн тайпанаш Билгалдешнийн легарш Билгалдешнийн даржаш Билгалдешнийн кхолладамар а, нийсаяздар а.	2/0,05	
6	Терахьдош. Терахьдешнийн тайпанаш Терахьдешнийн легар Терахьдешнийн нийсаяздар.	2/0,05	
7	Ц!ерметдош. Ц!ерметдешан тайпанаш Ц!ерметдешнийн легар Ц!ерметдешнийн нийсаяздар.	2/0,05	

8	Хандош. Хандешан форманаш: билгала кеп, билгалза кеп, масдар, причасти, деепричасти, латтаман форманаш. Нийсаяздар. Хандешнийн грамматически категореш: саттамаш, хенаш, классанийн гайтамаш, хенашца хийцадалар, кхечуьнга долуш - ца долуш хилар, терахьашца хийцадалар. Нийсаяздар. Инфинитивни, причастни, деепричастни, масдарни, латтаман форманийн карчамаш.	2/0,05	2/0,05
9	Куцдош. Куцдешнийн тайпанаш Мухаллин куцдешнийн даржаш Куцдешнийн нийсаяздар.	2/0,05	
10	Г1оьнан къамелан дакъош Хуттургаш, церан нийсаяздар Дакъалгаш, церан нийсаяздар ДепгИаьхьенаш, церан нийсаязьяр Айдардешнаш, церан нийсаяздар Модальни дешнаш.	2/0,05	2/0,05
ВСЕГО		22	12

7. Образовательные технологии, применяемые при освоении дисциплины

7.1. Основные образовательные технологии, применяемые при изучении дисциплины:

- Технология развития критического мышления и проблемного обучения (реализуется при решении учебных задач проблемного характера).
- Технология интерактивного обучения (реализуется в форме учебных заданий, предполагающих взаимодействие обучающихся, использование активных форм обратной связи).
- Технология электронного обучения (реализуется при помощи электронной образовательной среды ЧПУ при использовании ресурсов ЭБС, при проведении автоматизированного тестирования и т. д.).

7.2. Адаптивные образовательные технологии, применяемые при изучении дисциплины

При обучении лиц с ограниченными возможностями здоровья предполагается использование при организации образовательной деятельности адаптивных образовательных технологий в соответствии с условиями, изложенными в ОПОП (раздел «Особенности организации образовательного процесса по образовательным программам для инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья»), в

частности:

-предоставление специальных учебных пособий и дидактических материалов; - специальных технических средств обучения коллективного и индивидуального пользования;

- предоставление услуг ассистента (помощника), оказывающего обучающимся необходимую техническую помощь, и т. п. в соответствии с индивидуальными особенностями обучающихся.

При наличии среди обучающихся лиц с ограниченными возможностями здоровья в раздел «Образовательные технологии, применяемые при освоении дисциплины» рабочей программы вносятся необходимые уточнения в соответствии с «Положением об организации образовательного процесса, психологопедагогического сопровождения, социализации инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья, обучающихся в ЧГПУ».

7.3. Информационные технологии, применяемые при изучении дисциплины

- Использование информационных ресурсов, доступных в информационно-телекоммуникационной сети Интернет.
- Составление и редактирование текстов при помощи текстовых редакторов.
- Проверка файла работы на заимствования с помощью ресурса «Антиплагиат».

8. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины

Согласно Положению о балльно-рейтинговой системе в Университете установлена следующая шкала перевода рейтинговых баллов в 5 - балльную систему оценивания:

55-70 баллов - «удовлетворительно»;

71-85 баллов - «хорошо»;

86-100 баллов - «отлично».

В течении семестра проводятся две промежуточные аттестации на 8-й и 16-й неделе, а так же итоговая аттестация в экзаменационную сессию:

-за 1 -ю промежуточную аттестацию - 30 баллов;

-за 2--ю промежуточную аттестацию - 30 баллов;

-за итоговую аттестацию (зачет/экзамен)- 30 баллов;

-премиальные баллы-10 баллов.

8.1. Перечень заданий к промежуточной аттестации

Талламан болх № 1

1. Т1адамийн метга дог1уш долу элпаш а х1итгош, д1аязде дешнаш. (2 семестр)

Ил.. иалархо, лат.. а, поп.. ар, кхал.. ар, нит.. аш, даьт.. а, г1ум...аг1, туйп.. алг, г1ил.. акх, мет.. иг, х1айт.архо, ак.азп, х1ут.ут, сат.ам.

Дит., хат., бут., бот., бал., кол., пот., хас., ис., ит., бос., мот., йис., ирс., шал., хьал., кхес., тас., ет., поп.

2. Т1адамийн метга оьшшу дожарийн чаккхенаш а йохкуш, т1ера схьяязйе предложенеш

Элбека. ц1енош Асланбек. башха гена дац. Масех доьзал 1аьнера боккхур бара оцу ялт. Ша-шен ойланаш.жоп луш, элира Юсуп.

Кхана Хьамид. кхетар ву со. Атг. дукха шура ло. Юьртахоcho Ханпаш. лаьцна дуккха а керланиг дийцира. Аре. хьала-охьа дежаш дуккха а жа дара. Кха т1ехь йол. болх беш нах бу цуьнан. Шега хаттар дича, Ахьмад. х1умма а ца элира. Халипат. далур долуш г1уллакх дацара иза. Халидов. дукха бу тхо дехаш долчу меттехь. Йовхо. пайда оьцу массо х1ума. Шегара ц1ен кьолам Зина. д1абелира Залина.

3. Фонетически талла дешнаш: байракх, кьепал, мовлад.

4. Х1окху дешнийн х1оттам билгалбе: д1ахьажар, ахархочуьнца, т1емало, хьехам, хазалла, г1орзалг, вотанча, к1аорург, синкьетам, бокьий, седарчий.

5. Дукхаллин терахье даха х1ара ц1ердешнаш:

чо, мох, стаг, яхь, х1аваь, буо, х1ож, са, шед, ло, яй, бай, дуо, бекьа, мохь, лу, бож.

6. Лахахь далийначу ц1ердешнийн грамматически классаш билгалйаха

Кехат, колл, наб, божабер, нускал, седа, хьехархо, корта, ка, йиш, ч1уг, дийнат, суй, бос, г1ап, дукьо, хен, дин, дуо, чиркх, са, го, ницкь, текх, кад-1айг, текх-цаца, да-нана, йиша-ваша, кор-не1, шича-маьхча, ков-керт.

Талламан болх № 2

1. Х1окху дешнашкахь деха и, уь нийса язде

Д(и)цар, х(и)цам, д(уь)цу, х(уь)цу, д1а(и)ци, л(уь)та, т(уь)ра, б(уь)р, с(уь)ли, нохч(и), м(уь)лу, д(и)нахь, г(уь)ре, л(уь)ранна, т1(и)риг, к(и)рахь, т1(уь)лиг, нохч(и)н, тамаш(и)на, т(и)налла, д(и)кира, лад(уь)г1ира, ш(и)ла, лобтт(ира), х(уь)цура, лец(и)ра, седарч(и), д1ав(уь)цу, лачкъ(и)на, оз(и)на.

2. Къовларийн метга оьш-оьшу элпаш дахка (дезачохь)

Ц(..)къа, ц(..)къац(..)къа, т(..)къа, дут(..)къа, сиц(...)къар, т(..)къес, сац(..)къар, ц(..)оц(..)къам. ц1е(хь)ана, т1а(кх)а, вут(..)къа, до(кх)а лач(..)къийна, ю(кь)ехь,, схьадаь(кх)ира, во(кх)а, и(кх)ира, даь(т1)а, я(кь)аш, иш(т)а, даь(кх)ира, ниц(..)къ, йо(кх)а, нац(..)къар, т1аь(хь)ара.

3. Къовларшна юккъера ц1ерметдешнаш оьшшучу дожаре х1итгаде

- Везан дела, ма доккха х1ума ду-кха (хьо) (со) т1екхачийнарг а, (со) латтош дерг а! Ма доккха г1уда хилла-кх (хьо) (со) хьаьрчина! Кхин (со) дан г1о доцуш, (со) бан къинхетам боцуш, х1ара мерза, маьлхан к1айн дуьне сел хала доуьйтуш, иштта (со) хьийзо воллий те (хьо)- б1аьргеха даккхий хин т1адамаш хецна, (ша) кучан хьалхе яшош, ах1и-аьлла, елха хиира иза. Иштта йоблхуш, (ша) бераллин хан а, т1аьхьа (ша) саьтгойн Садега мааре еана, (шаьш) хаза, бертахь ехьна хан дагальоцуш, ойланашка яхана лашшехь, малх лакха а баьлла, нах (ша-ша) белхашка д1аса эха буйлабелира. (Ш. Окуев. «Юьхь»)

4. Карарчу хенахь долу хандешнаш, билгалзачу кепе а дохуш, д1аязде

Олу-ала, малдо, боху, вогу, хьагло, сенло, оху, латайо, йохйо, хеза, бека, кьега, гойту, ядайо, туйсу, хеда, лосу, хоржу, лепа, хоржу, хоьржу, лема, лоб, лов.

5. Х1ара дешнаш фонетически талла: мазлаг1а, Хасболат, къинхьегам.

6. Х1окху дешнийн х1оттам билгалбе: чаьмза, уьйт1ара, охьара, юьхьлоца, б1аьрса нуьцкъала, дагаран, э1аза

2. Хандешан кхаа хенан массо а кепашкахь д1аязде лахахь далийна дешнаш вала, ган, ала, дан, хьен, ата, вада, дат1а, эн.

3. Къовларш юккъехь билгалза кепехь лаьтта хандешнаш х1ун дин? Бохучу хаттарца нийса д1аязде

1. Бурса мархаш (х1ун дин?) (гучуйовла). 2. Белхалоша боккхачу айьамца (х1ун дин?) (болх д1аболо). 3. лусмана хьехархочуьнга дика (х1ун дин?) (ладог1а). 4. Марета тахана кертахь г1уллах (х1ун дин?) (дина). 5. Хьаша тхан кетлахь (х1ун дин?) (саца). 6. Ахьмад тхуна ведда (х1ун дин?) (т1аьхьакхиа). Жалуьно жа хит1а (х1ун дин?) (дига).

9. Х1окху предложенешкахь билгалдаьхна дешнаш муьлха къамелан дакъош ду къастаде.

Юьртара нах дукха сиха пхьоханахь гулбелира.

Мох парг1ат кхирстинчу шерачу арахь **сов чехка** керчайо ц1ерпошто чкъургаш. (Х. Эдилов)

Берах лела воьлла воккха стаг, са а хаьдда, велла.

Нахаца **бертахь** ваха лаахь, юкьараллин низам ларде.

Чехка хи дара ц1еххьана кхарна гинарг, тулг1еш етташ, т1ек1елдуьйлуш дог1ура иза.

Юьртара деара цомгашчунна мала дарбане, шийла шовда.

Ша бохьуш вогулуш санна, дукха **чехка** вогура машенахь верг.

-**Берах** лата мегар дац, эхь ма ду иштта лелча, - олура соьга кест-кеста девашас.

Бертахь доьзал бара тхан лулахь лаш берг, цкъа а вовшашка ч1ог1а бистхуьлуш хезар бацара

7.2. Перечень вопросов к зачету или экзамену

Вопросы к зачету (1 семестр)

1. Аьзнашний, элпашний юккъехь х1ун башхалла ю?
2. Шала а, шалха а элпаш, церан нийсаяздар.
3. Аьзнаш маса декъе декъало?
4. Къасторан хъаьркаш ъ,ь, церан нийсаяздар.
5. Лексико х1ун 1амадо?
6. Дийца дешнийн тайпанех-омонимех, синонимех, антонимех лаций.
7. Дешан нийса а, тардина а(т1едеана) а маь1на бохучух муха кхета хьо?
8. Дешнаш ширлуш хуьлий? Х1унда?
9. Неологизмаш а, уьш кхоллаяларан бахъана а.
10. Дийца фразеологизмех лаций.
11. Нохчийн меттан дешнийн морфологически х1оттам бийца.
12. Дошкхолладалар маса кепара хуьлу?
13. Коьрта а, г1уллакхан а къамелан дакъош. Дийца царах лаций.
14. Ц1ердош а, цуьнан грамматически билгалонаш а.
15. Йийца дожарийн ц1ераш а, церан хаттарш а.
16. Ц1ердешнийн грамматически классаш.
17. Юкьарчу классехь лела ц1ердешнаш.
18. Ц1ердешнийн легаран кепаш.
19. Ц1ердешнаш кхолладаларан некъаш довзийта.
20. Долахь а, юкьара а ц1ердешнаш муьлхарниш ду?
21. Ц1ердешнийн терахьан категори. Дийца цунах лаций.
22. Билгалдешан маь1на а, тайпанаш а довзийта.
23. Билгалдешнаш легадаларан башхаллаш йийца.
24. Х1ун хаьа хьуна билгалдешнийн даржех лаьцна?
25. Лааме, лаамаза билгалдешнашна юккъехь х1ун башхо ю?
26. Терахьдешан маь1на
27. Нохчийн меттан терахьдешнийн х1ун башхалла ю?
28. Терахьдешнийн нийсаяздарх лаций дийца.
29. Ц1ерметдош. Ц1ерметдешнийн маь1нин башхалла.
30. Яххийн ц1ерметдешнаш маса декъе декъало?
31. Дийца, муха легало ц1ерметдешнаш.
32. Дожаршца легош шайн кеп хуьйцуьрш муьлхачу юьхьан ц1ерметдешнаш ду?
33. Ц1ерметдешнаш нийсаяздарх лаций дийца.
34. Хандош а, цуьнан грамматически билгалонаш а.
35. Х1ун гойту хандешан билгалзачу кепо?
36. Хандешан маса хан ю? Дийца царах лаций.
37. Хандешнаш терахьашца а, классашца а хийцалой?
38. Стенах олу масдар?
39. Муьлха грамматически билгалонаш ю цуьнан?
40. Хандешан муьлха билгалонаш ю причастехь?
41. Билгалдешан муьлха билгалонаш ю причастехь?
42. Куцдешан а, хандешан а муьлха билгалонаш ю деепричастехь?
43. Куцдешан маь1на а, тайпанаш а.
44. Хуттургийн тайпанаш а, церан нийсаяздар а.
45. Даьбалгаш а, церан нийсаяздар а.
46. Дешт1аьхьенаш а, церан нийсаязйар а.
47. Айдардешнаш а, церан нийсаяздар а.
48. Цхьалхе предложени, чолхе предложени.
49. Коьрта а, коьртаза а меженаш.
50. Предложенеш синтаксически таллар.

Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины в Приложении «Фонды оценочных средств дисциплины».

9. Программное обеспечение, применяемое при изучении дисциплины

Практический материал имеется в электронном виде и на бумажном носителе.

10. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины

а) основная литература:

1. Тимаев А.Д. «Х1инцалера нохчийн мотт. Лексикологи. Фонетика. Морфологи.» (Современный чеченский язык. Лексикология. Фонетика. Морфология.) Грозный, 2011.
2. Вагапов А.Д., Ахмадова З.М. Нохчийн меттан урокехь дийнатийн, ораматийн ц1ерш 1амор. Грозный, 2005
3. Вагапов А. Д. Нохчийн меттан синонимийн жайна. Сольжа-г1ала, 2007
4. Вагапов А. Д. Словарь неологизмов чеченского языка. Грозный, 2007.
5. Эдилов С. Э. Нохчийн меттан практикум. Грозный, 2011, ЧГУ

б) дополнительная литература:

1. Тимаев А.Д. «Категория грамматических классов в нахских языках». Ростов, 1983.
2. Дешериев Ю.Д. «Сравнительно- историческая грамматика нахских языков и проблемы происхождения и исторического развития горских кавказских народов». Грозный, 1968.
3. Арсаханов И.Г. «Х1инцалера нохчийн мотт». Грозный, 1965.
4. Бибулатов Н.С. «Типы склонения имен существительных в говорах плоскостного диалекта чеченского языка». Изв. ЧИНИИИЯЛ, т.7, вып.2, Языкознание. Грозный, 1966.
5. Эсхаджиев Я. У. 4-8 классашкахь нохчийн мотт хьехаран методика.
6. Яковлев Н.Ф. «Морфология чеченского языка» сб. ЧИНИИИЯЛ. Труды, т.1. Грозный, 1960.
7. Вагапов А.Д. Ц1ердешнийн легарш. Грозный, 2002
8. Эдилов С. Э. Самукъане грамматика. Грозный, 2010
9. Джамалханов З.Д., Мачигов М.Ю. Нохчийн мотт. 1 дакъа. Лексикологи, фонетика, морфологи. Педучилищан студенташна. Грозный, 1964, 1972, 1985
10. Джамалханов З. Д., Мачигов М. Ю. Нохчийн мотт. 11 дакъа. Синтаксис. Педучилищан студенташна. Грозный, 1985.
11. Мациев А.Г. Нохчийн- оьрсийн словарь. Москва, 1961
12. Тимаев А.Д. «Типы склонения имен существительных в чеченском языке». Вести ИПО МО и Н ЧР, вып.3,Грозный,2005.
13. Тимаев А.Д. «Типы склонения имен существительных в чеченском языке». Вестник Института проблем образования МО и Н ЧР, выпуск 3., Грозный, 2005.
14. Эсхаджиев Я. У. 9-чу классехь нохчийн мотт хьехар.
15. Яковлев Н.Ф. «Морфология чеченского языка» сб. ЧИНИИИЯЛ. Труды, т.1. Грозный, 1960.
16. Вагапов А.Д. Нохчийн меттан доштуьду жайна. Нальчик, 2001

11. Материально-техническое обеспечение дисциплины

1. Учебно-методический кабинет чеченского языка.
2. Электронные версии методических указаний к контрольным работам, вопросы к зачетам

Рабочая программа рассмотрена и одобрена на заседании кафедры чеченской филологии Протокол №__ от «_____» _____ 2018г.

Зав. кафедрой _____ /Навразова Х.Б./

Утверждена на заседании совета
Института филологии, истории и права « _____ » _____ 2018г.

Директор института филологии, истории и права _____ /Мусханова И. В./